



Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOSINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

DIALOG CU DORINA STANCA, O VEDEȚĂ A SCENEI DE TEATRU¹

Dr. Anca SÎRGHIE

Trăind la Cluj în același apartament din Piața Mihai Viteazul nr. 6, care mai poartă inscripția „Radu Stanca, regizor”, Dorina Stanca a împlinit în 27 noiembrie 2015 vârsta pușinilor privilegiați ai sorții, care izbutesc să atingă 88 de ani. Am promis să-i fac o vizită specială, spre a marca această aniversare, așa că spre emoția mea, pe când intram, am observat sticla cu șampanie fină și paharele care ne așteptau, actrița dovedind că s-a pregătit nu numai sufletește, (cum adesea îmi mărturisea că are nevoie de mult timp), ci și în cel mai mic detaliu organizatoric. Darul meu s-a compus din 10 afișe ale spectacolelor de altădată, în care ea jucase la Teatrul de Stat din Sibiu, alături de poze și caiete-program, cu care eu doresc să sporesc numărul exponatelor viitorului muzeu, care va fi organizat în apartamentul ei, unde ea veghease, ca o preoteasă într-un templu, întreaga ei viață ostenind să sporească numărul edițiilor operei lui Radu Stanca. Nu, despre ea nu accepta să mărturisească nimic, deși pozele din arhiva familiei trădau splendida evoluție a ei ca actriță a scenei de teatru din Cluj, scenă pe care s-a întors, după ce a strălucit timp de un deceniu, respectiv între 1951-1961, la teatrul sibian care astăzi, nu întâmplător, poartă numele soțului ei.

Dorina STANCA: Mă întreb de ce nu accept să povestesc nimic despre mine? Nu am putut să mă gândesc la succesele mele scenice, pentru că viața mea nu a lăsat loc la așa ceva. După moartea lui Radu și imediat apoi a fiului nostru, Barbu, durerea mea era copleșitoare. Tocmai de aceea, mi-am stabilit o anumită formă de penitență în care toate gândurile și proiectele mele de viață se întorceau spre cei dragi ai mei muriți, nelăsând loc pentru succesele mele scenice de altădată, care nu au fost nici puține, nici lipsite de valoare. Vezi pentru ce doresc ca muzeul de aici să poarte numele lui Radu Stanca? Dumneata care mă vizitezi din anii 1975-80, când pregăteai doctoratul cu primul studiu monografic dedicat lui Radu Stanca și eu ți-am pus la dispoziție atâtea documente din arhiva familiei, îți amintești cum eram eu pe atunci...

¹ A consemnat, Anca SÎRGHIE, Cluj-Napoca – Sibiu, noiembrie 2015 - (iunie 2023)

Anca SÎRGHIE: *Da, nici pe atunci nu părea că faceți loc amintirilor despre propria carieră actricească. Le refuzați pur și simplu, în mod sistematic. În schimb, vă păstrează în minte așezată între pernele acestui pat, în care vă regăsiți și acum, dar având pe atunci în față mașina de scris, la care multiplicați cu toată râvna filă cu filă, opera soțului dumneavoastră. Este cunoscut adevărul că la moartea lui, multe poezii și întreaga operă dramaturgică a lui Radu Stanca rămăseseră nepublicate. De aceea, nu este o exagerare să considerăm astăzi că tot ce a apărut până în prezent este direct și indirect rodul strădaniilor dumneavoastră, pentru că neobosit ați oferit arhiva Stanca cercetătorilor creației lui. Cum a fost începutul carierei de actriță a Dorinei Ghibu la Cluj?*

Dorina STANCA: Eram solicitată de mulți regizori. La un moment dat, în fața Teatrului de Stat din Cluj figurau trei afișe și în toate apăream și eu. În spectacolul „Othello” am jucat unul dintre roluri, anume Emilia, care devenise la fel de proeminent ca și Desdemona. O afirma Marietta Sadova, nu eu!

Anca SÎRGHIE: *Da, cunosc realizările din acea perioadă a teatrului clujean, pentru că am dat examenul de doctorat pe o temă tangentă. Rețin spectacolul pus în scenă la Cluj de Marietta Sadova, cu decorurile lui Liviu Ciulei, iar traducerea din engleză a textului tragediei shakespeariene o făcuse Florian Nicolau. Pe Desdemona o interpreta actrița Emilia Hodiș Croitoru. Nici teatrul din Sibiu nu era mai prejos. Surpriza mea aniversară de astăzi este cadoul cu cele 10 afișe aduse de la Sibiu: „Hangița”, cu premiera din 24 nov. 1953; „Mireasa desculță”, din stagiunea 1951-52 la care Radu avea ca asistent pe Ion Hândoreanu, (afiș de 1m/.75m); „Cetatea de foc”, 1951-52, ca a 4-a premieră; „Lupii”, cu spectacolul din 29 ianuarie 1953, asistent de regie același Ion Hândoreanu; „Citadela sfărâmată”; „Suflete tari”; alături de un tandem cu „Viața începe din nou” 6-8 decembrie 1952 și „Hangița”, 9-10 decembrie 1952-53. Priviți afișul la piesa „Trei surori” din 29 octombrie 1953, pe textul lui A. Cehov, ca și a șasea premieră „Gaițele” din stagiunea 1955-1956, care era al 200-lea spectacol în 3 martie 1956, afiș unde se menționează că Dorina Stanca interpreta rolul Vandei. Iată și afișul spectacolului „Împărăția lui Machidon”, din stagiunea 1955-56, pe textul Ioanei Postelnicu și al lui Tiberiu Vornic. În goana superficialității zilelor noastre, sunt unii, în posturi pretențioase, care au luat doctoratul pe teme din creația și activitatea regizorală a lui Radu Stanca și în cărțile lor scriu „Împărăția lui Machidon” în loc de „împărăția”. Să-i mai întreb dacă au citit piesa?*

Dorina STANCA: În rolul iubitei lui Chopin, George Sand, țin minte că aveam un păr roșu. Cu Marietta Sadova, ca regizoare, în 1948, am avut un mare succes în spectacolul „Cei din urmă”, pe textul lui Maxim Gorki, în traducerea Emmei Beniuc, spectacol cu care am luat un mare premiu, chiar dacă nu mai țin minte cum se intitula. Vezi dumneata că la vârsta aceasta nu-mi mai amintesc titlul. În orice caz, încă nu se instituise Premiul de Stat și numele premiului era altul. Jucam rolul Verei, iar personajul Alexandru era interpretat de Dominic Stanca, despre care pe atunci nu bănuiam că îmi va deveni cât de curând văr prin căsătoria cu Radu Stanca. Realitatea este că aveam talent și eram foarte solicitată de mulți regizori. Am jucat rolul principal în „Liubov Iarovaia”, în tandem cu Florica Pop.

Anca SÎRGHIE: *Da, „Liubov Iarovaia” este piesa lui Konstantin Andreevici Treniov, tradusă în limba română de Radu Donici. Regizorul spectacolului la Cluj era Panait Victor Cottescu. Premiera a avut loc în noiembrie 1949. Mahora era interpretată de Olimpia Arghir, o actriță pe care am admirat-o, iar Dominic Stanca juca în rolul lui Grigore, el fiind foarte solicitat ca actor, de asemenea. Nu veți putea crede că zilele trecute vorbind cu Dorli Blaga despre imaginea divei care erăți în tinerețe, mi-a confirmat adevărul că vă aplaudau și adorau mulți bărbați. Așa își amintește Dorli Blaga de dumneata.*

Dorina STANCA: Am realizat în 1948 rolul Lidia în „Viața din citadelă” de August Jacobson, text tradus de Horia Deleanu. Jucam în „Domnul Director General” de Alexandru Șahighian. Regizorul Ion Dinescu m-a ales pentru rolul Doamna Cristodorescu, iar Otto Rappaport mi-a dat rolul Tretaieva, împărțit cu Maria Comșa în piesa „Burghezii” de Maxim Gorki, spectacol care a avut premiera la teatrul clujean în primăvara anului 1950. Am jucat pe Calughina în spectacolul „Cui i se supune vremea” de Lev Seinin Tur, în regia lui Otto Rappaport.

Anca SÎRGHIE: *Ceea ce țin să observ este faptul că la Cluj erăți distribuită în roluri diverse de mai mulți regizori, adică de Ion Dinescu, Panait Victor Cottescu, Otto Rappaport, chiar de Marietta Sadova și alții, în timp ce o actriță ca Liana Simionescu, care jucase, cum îmi amintesc, rolul Ziței în „O noapte furtunoasă”, părase Clujul, pentru că nu era deloc mulțumită de prea inconsistentă ei activitate scenică, ea stabilindu-se la Teatrul din Turda. Iată de ce vă întreb: Cum se explică mutarea actriței Dorina Ghibu în plină glorie actricească de la Teatrul Național din Cluj, unde era titulară, la Sibiu?*

Dorina STANCA: Nu era vorba de vreun calcul practic al unei actrițe care se apropia din interes de un regizor. Nu! Era între mine și Radu o iubire care m-a copleșit și care ne-a legat până la sfârșitul vieții lui. De fapt, Radu Stanca a auzit de succesul meu scenic înainte de a mă fi cunoscut direct jucând.

Anca SÎRGHIE: *O cronică de spectacol semnată în „Contemporanul” de criticul Simion Alterescu evidențiază în turneul la București al Teatrului Național din Cluj interpretarea dumneavoastră în rolul Emiliei din „Othello” și în cel al Oliei din piesa sovietică „Cei din urmă”, despre care tocmai am vorbit. Îmi amintesc de rugămintea făcută epistolar în 7 iulie 1948 lui Negoțescu din Cluj care urma să vă ofere manuscrisul cu „Dona Juana”: „te rog să i-o dai s-o citească lui Doti Ghibu. I-am făgăduit-o și vreau să mă țin de vorbă, cu atât mai mult cu cât o visez și ca rol și ca destin” (s.n.). Este evident că Doti figura în planul de viață al lui Radu. Dar cum a reușit Radu Stanca să vă cucerească?*

Dorina STANCA: Când am poposit la Sibiu în turneu, Radu m-a făcut să iubesc orașul acela cu farmecul său istoric. M-a plimbat pe sub bolțile stradelor, pe scările Fingerling, prin piațetele cetății, pe sub ziduri masive de burg. M-a oprit în biserici să ascult concerte de orgă, m-a urcat în saloanele din Palatul Brukenthal, astfel că ceea ce am descoperit alături de el nu avea echivalent la Cluj sau în vreun alt oraș. Eram vrăjită de el, care mă socotea în scrisori „anima” lui. Eram încântată de Sibiu, de el, de tot...

Anca SÎRGHIE: *Nu numai pe dumneavoastră v-a fermecat cu frumusețea orașului Sibiu, ci și pe prietenii lui cerchiști în anii studenției. O mărturisesc Ovidiu Cotruș, care considera că o plimbare cu Radu Stanca prin cetate „echivalează cu o inițiere”. Din anii studenției, el împreună cu Ion Negoțescu, chiar dacă era vreme grea de război, colinda noaptea prin parcuri, intrând în turnuri vechi, parcurgând stradelele ce „mă urcă și coboară”, cum sună poezia sa, pregătit să dea ochii cu mortul care „se plimbă prin cetate”, cum avea să fantazeze în versuri, mai apoi. Pentru cel venit din Cluj, desigur că Sibiu oferă o cu totul altă atmosferă, de o vrajă medievală nestrucată. Ce v-a mai atras atenția la poetul și omul de teatru care era deja Radu Stanca?*

Dorina STANCA: Desigur că m-a impresionat felul cum îmi vorbea și îmi scria, dovedindu-mi ce sens împlinitor dădea iubirii lui pentru mine, dar bineînțeles că erau și alți bărbați care mă adora pe atunci. Până la urmă, am făcut alegerea pe care o dorea și el. Ne-am căsătorit în 1951, când m-am și transferat cu postul de actriță la Teatrul de Stat din Sibiu.

Anca SÎRGHIE: *Este adevărat că atunci când v-ați îndrăgostit și, desigur, ați decis să-l acceptați ca soț pe Radu, ați venit pe bicicletă de la Cluj la Sibiu? Actorul Avram Besoiu susținea că el se afla în curtea Teatrului și a asistat la scena aceea uluitoare. Cum v-o amintiți?*

Dorina STANCA: Eu eram deja căsătorită cu Radu din 9 iunie 1951 și prin august m-am decis să-i fac o surpriză. Eram în Cluj și trebuia să semnez un act important pentru situația mea, așa că, în loc să plec de dimineață, cum proiectasem eu, în speranța că până seara voi ajunge la soțul meu, am pornit după ora 12:00 pe bicicletă de la Cluj spre Sibiu. O distanță de 180 km nu putea fi parcursă într-o singură jumătate de zi. Era exclus. De aceea, m-am văzut nevoită să poposesc noaptea la Răhău, în satul tatălui meu, unde am ajuns pe la ora 21:00. A doua zi am mai făcut vreo 50 km pe bicicletă de la Răhău până la Sibiu. Sunt sigură că dacă aș fi plecat dis de dimineață, cum proiectasem eu, eram lângă Radu în aceeași seară. Vezi ce poate face iubirea? Și tinerețea! Noi suntem tineri, mult timp tineri, până la un moment dat, când constatăm cât de mult am îmbătrânit. În momentele acelea eram preocupați cu mutarea mobilei mele de la Cluj la Sibiu. Desigur că am lăsat bicicleta la Sibiu și am revenit la Cluj cu avionul, în doar o jumătate de oră, nu o zi și jumătate cum parcursesem eu drumul pe bicicletă.

Anca SÎRGHIE: *Despre această escapadă, așezată sub sigiliul triumfului dragostei, i-a povestit Radu celui mai bun prieten, Ion Negoțescu, care ar fi trebuit să vă însoțească în acest periplu ciclistic, dar n-a făcut-o, spre regretul lui Radu. Este o întâmplare extraordinară, chiar incredibilă pentru mine astăzi, reluată de soțul dumneavoastră într-o scrisoare din 27 august 1951. Dați-mi voie să deschid volumul, pe care tocmai l-am zărit în bibliotecă: „În săptămâna ce a trecut am fost fericit, căci am avut-o din nou pe Doti lângă mine. A venit, cum știi, ca o amazoană medievală la mine, și apariția sa a luminat împrejurul meu tot. (s.n.) De cum e lângă mine, totul primește o aură cerească și exult. Acum, iarăși singur, cu nervii încordați de așteptare, fără entuziasmul muncii – numai cu dorul de ea, mereu cu dorul de ea: să fie lângă mine, aproape, să fie aici ca să pot fi și eu”. Evident, Negoțescu participase la nuntă, căci în același „Roman epistolar”, din care tocmai am citat, apare următoarea apreciere de sinteză, formulată în 17 iunie 1951, adică în prima lui epistolă de după evenimentul matrimonial: „Mi-am adus aminte de figura ta ireală din zilele nunții și mi-am reconfirmat că dragostea ta e de-a dreptul înspăimântătoare. Văzându-te că iubești atât de mult, mi-e de-a*

dreptul teamă de tine: o teamă magică: știindu-te posedat de un demon teribil, care consumă și reaprinde fără încetare. Tu ești în marele foc al vieții tale... inima ta e crucificată". Erați așteptată cu ardoare la Sibiu ca femeie a unicei iubiri adevărate a lui Radu și nu mai puțin ca actriță, sosită cu trenă succeselor de la Cluj. Care a fost primul rol jucat pe scena teatrului la Sibiu?

Dorina STANCA: Cel dintâi rol a fost Mirandolina, rolul principal din „Hangița” lui Goldoni, în regia lui Radu Stanca, cu scenografia Olgăi Muțiu. Primele reprezentații au fost la Tâlmăciu și în alte comune din jurul orașului. Au urmat apoi vreo 10 reprezentații la Sibiu, cu un succes enorm. Apoi alte spectacole.

Anca SÎRGHIE: *Pe scenă vă adoram. De aceea, vă admiram de câte ori se întâmplă să vă vedem pe stradă. Dar cine nu era încântat să vă vadă? Foarte curând, ați devenit o primadonă pentru sibienii aceluși timp. Erați elegantă. Aveați o siluetă impecabilă și un păr negru care se revărsa pe umeri. Când v-ați schimbat culoarea părului? De ce ați devenit blondă la un moment dat?*

Dorina STANCA: Îmi amintesc perfect când am decis să-mi schimb culoarea părului pentru rolul Monei din „Steaua fără nume” de Mihai Sebastian. Rolul îl jucasem în prima versiune având părul negru ca pana corbului, iar la reluarea spectacolului, după doi ani, voiam să fiu diferită. Era prin 1956, când veneam de la coafor spre casă și mă neliniștea gândul că băiețelul meu, Barbu, ar putea să se sperie văzându-și mama cu o altă culoare a părului. Nu a fost așa. El nu a avut nicio reacție, ca dovadă că pentru un copil nu contează un asemenea amănunt. Mama este mama, indiferent de culoarea părului!

Anca SÎRGHIE: *Deși mă tem să nu vă obosesc cu asemenea întrebări, stimată doamnă Doti Stanca, imediat după „Hangița”, de care alte spectacole, vă aduceți aminte acum?*

Dorina STANCA: O altă premieră a fost „Viața începe din nou” de scriitorul sovietic V. Subco, spectacol în care jucam rolul unei cântărețe de local, cu misiune de spioană. Orașul s-a umplut cu afișe și imagini cu mine dansând într-o rochie șic, cu crăpătură laterală. Acțiunea se petrecea după Al Doilea Război Mondial și în local apăreau niște ofițeri sovietici. Este tot ce mai știu din el.

(Când rostea aceste cuvinte, am văzut-o pe Doti Stanca făcând un efort spre a coborî din pat cu grijă și deschizând un sertar unde erau plicuri cu poze de diferite mărimi, cele mai multe îndoite la margini, poze alb-negru din vremea aceea. Mi-a scos cu gesturi sigure câteva imagini cu ea superb de tânără, dansând cu partenerul din acel spectacol în poziții ușor senzuale, ținuta ei vestimentară subliniind linia unui corp ideal.)

Anca SÎRGHIE: *Privindu-vă, îmi dau seama că așa erați pe când noi, elevele de liceu, vă admiram, pline de visuri, căci întruchipați însăși ideea de frumusețe adusă la cote absolute. Suple, înaltă, cu o înfățișare caldă și cu părul acela revărsat, care vă sublinia misterul, erați o întruchipare a ceea ce înțelegea Goethe afirmând că „etern-femininul te-nalță-n tărie”. Ce alte roluri au urmat?*

Dorina STANCA: Am jucat și în spectacolul „Trei surori” de A.P. Cehov, alături de actori talentați ca Maud Mary, Vasile Brezeanu, Ion Besoiu, Nicu Niculescu. Spectacolele erau bine structurate și succesul ne bucura pe toți. După nașterea lui Barbu în 1954, am jucat nu doar pe Mona din „Steaua fără nume”, ci și pe Irina din „Citadela sfărâmată” a lui Horia Lovinescu, în regia lui Radu Stanca. Apoi am jucat rolul Mariei Stuart, în piesa lui Fr. Schiller, pe care a tradus-o chiar Radu din limba germană în română.

Anca SÎRGHIE: *Ce vă amintiți de travaliul acelei traduceri? Știu că spectacolul „Maria Stuart” a avut o montare grea și a atins un record al repetițiilor, parcă 56 la număr. Un frumos succes l-a reputat Radu Stanca și atunci când a pus în scenă prima piesă a lui George Bernard Shaw, „Casa inimilor sfărâmate”. Vă rog să-mi spuneți: Ce amintiri vă leagă de acel moment?*

Dorina STANCA: Să înțelegi, te rog, că pentru mine este un efort enorm să-mi amintesc de spectacolele de atunci. Este prea obositor la vârsta mea să reconstitui anumite detalii.

Anca SÎRGHIE: *Sincer, eu sunt uimită de câte date și nume exacte mi-ați putut spune până acum. Nu intenționez să vă obosesc și nici nu cer amănunte, ci numai ceea ce vă vine firesc în memorie. Nu doresc să faceți un efort, ci doar brain storming... ce vă vine în minte. Acum, pentru că v-am dăruit afișul cu spectacolul din deschiderea stagiunii 1958-59 cu „Suflete tari”, pe textul lui Camil Petrescu și în regia lui Radu Stanca, care l-a pus în scenă la Sibiu, spuneți-mi: Ce amintiri vă leagă de acest moment artistic?*

Dorina STANCA: Eu interpretam rolul Ioanei Boiu și intram în scenă cu un câine mare. Am avut parteneri actori buni și spectacolul s-a bucurat de un mare succes, ca tot ce pune în scenă Radu. Am avut cu spectacolul „Suflete tari” un turneu de o lună prin țară. A venit cu noi și câinele acela imens, pentru care a fost angajat un om, care să-i poarte de grijă, și la tren era un spațiu special pentru câine în vagon. Dar eu lipseam prea mult de acasă, unde îmi lăsasem băiatul, pe Barbu, cu mama mea. Ce crezi? Într-o zi ei, bunica și nepoțelul, au ieșit la plimbare prin centrul Sibiului și s-au întâlnit cu Nicu Albani, directorul

Teatrului de Stat pe atunci. Barbu a dedus că dacă acela este directorul, înseamnă că el este de vină pentru absența mamei lui de acasă. Mă aflam în turneul acela ce cuprinsese întreaga țară. Așa că l-a apostrofat, cerându-i să dea voie grabnic mamei lui să se întoarcă la Sibiu, că el nu mai poate sta fără ea. Ți dai seama ce scenă a fost aceea?

Anca SÎRGHIE: *Aveți în mine pe unul dintre spectatorii tineri de atunci. Cred că am văzut de mai multe ori acel spectacol, care mi-a rămas foarte puternic imprimat în gând. Vă văd suplă, înaltă, cu părul bogat revărsat pe spate și plină de mister. Graseiați cuvintele, ceea ce pentru un actor putea să fie o deficiență majoră. Dar dumneavoastră ați avut harul de a transforma deficiența aceasta de pronunție într-o calitate, care vă sporea farmecul personal. Erați minunată! Dar cum în rolul Ioanei treceați de la iubire la disprețul boieroaicei, eu mă simțeam solidară cu Andrei Pietraru și sufeream alături de el. Acum realizez că viața dumneavoastră de actriță s-a constituit din trei momente distincte, căci după prima tinerețe, cu succesul debutantei splendide la Cluj, a urmat pasul spre Sibiu, unde v-ați maturizat, dobândind o nouă siguranță în joc timp de un deceniu, când ați fost o divă inconfundabilă. Cu această experiență scenică decisivă, bine acumulată sub îndrumarea lui Radu, care v-a modelat, ați revenit la Teatrul Național din Cluj, unde ați continuat să urcați pe scenă. După întoarcerea din 1961, cum a fost primită actrița Dorina Stanca la Teatrul Național din Cluj?*

Dorina STANCA: *Ți-aș arăta numai textul din 1965 al prestigioasei regizoare Marietta Sadova, care mă felicita pentru un nou rol interpretat în spectacolul ei: „Ți urez și pe viitor succese și te sărut pentru mărirea creație din Undina.” Eu jucam rolul Berta în spectacolul „Undina”, pe textul lui Jean Giraudoux, un text tradus de Otilia Cazimir. Desigur că nu am lipsit de la premierele pieselor soțului meu, așa cum ele s-au jucat de-a lungul anilor. Am fost la Timișoara când a fost premiera absolută a lui „Oedip” salvat, la Iași la Dona Juana, la Sibiu la Povestea dulgherului și a frumoasei lui soții.*

Anca SÎRGHIE: *Ca femeie strălucită prin frumusețe și talent, destinul v-a ales o linie ascendentă, căci în anii '75-'80, fiind doctorandă, eu am citit scrisorile de dragoste pe care Radu vi le trimitea din orice turneu, care vă despărțea fie și numai pentru câteva zile. Eram uluită de adâncimea gândirii lui, căci nici măcar Eminescu nu scrisese ceva atât de înalt iubitei lui, Veronica Micle. Vă spuneam atunci că, de departe, sunt cele mai frumoase scrisori de iubire pe care eu le citisem vreodată. Vă îndemnam și chiar v-am implorat să mi le încredințați spre a le publica într-un volum de sine stătător. Mai țineți minte ce răspuns îmi dădeți atunci? Anume că asemenea mărturisiri sunt prea intime ca să fie date publicului larg. Repet acum și aici concluzia mea de atunci, anume că dumneavoastră vă privați în felul acesta de o dreaptă mulțumire, cea de a vedea că cititorii vă vor admira nu doar ca actriță, ci și ca muza nedetronată a celui mai înflăcărat și inteligent trubadur al întregii noastre literaturi.*

Poate că Ion Vartic, colegul meu, care a publicat în revista „Apostrof”, Cluj, an XXIII, nr.12 (271), 2012 o bună selecție dintre epistole, va împlini la timp acest vis al meu, ca dumneavoastră să vă bucurați de satisfacția meritată, iar publicul să dobândească un model înalt, unic, de trăire a sentimentului dragostei. Nu am folosit deloc întâmplător cuvântul „model”, pentru că la început de secol al XXI-lea, când valul libertinajului pare de nestăvilit, scrisorile de iubire înaltă, monadică și monodeistă ale lui Radu Stanca ar putea contribui la o redresare morală, constituindu-se ca borna unui reviriment indispensabil revenirii la o normalitate, ce pare compromisă în acest ceas.

Notă:

(Dialogul meu cu actrița Dorina Stanca s-a desfășurat în 27 noiembrie 2015 în apartamentul unde soția regizorului a trăit până la sfârșitul vieții. Textul redactat de mine a fost trimis ulterior prin poștă de la Sibiu în două exemplare-unul pe adresa lui Doti și cel de-al doilea pe adresa Silviei Popescu, vecina care este profesoară și poetă. El i-a fost citit lui Doti cu multă atenție de profesoara Silvia Popescu, vecina ei de apartament, care apreciază activitatea mea de promovare în țară și în străinătate a operei lui Radu Stanca, cum Domnia sa s-a exprimat în articolul publicat cu titlul „O admirabilă mesageră a marii culturi naționale”. Ceea ce actrița a dorit atunci, în 2015, să fie eliminat din acel text - și este vorba de un singur detaliu, privind tentativa ei de sinucidere după tragedia trăită - , bineînțeles că nu s-a păstrat în dialogul nostru, care a văzut lumina tiparului cu consimțământul Dorinei Stanca. Nu altfel. Poza pe care am făcut-o la acel eveniment aniversar, ajutate de doamna Silvia Popescu, este cea mai bună dovadă că acuza că dialogul nostru este un „fals patentat”, pronunțată de Ion Vartic în termeni infamanți este o rușine pentru el însuși, nu pentru altcineva.

Expresia de încântare de pe chipul actriței, mulțumită să primească de la mine și noua carte pe care atunci am publicat-o împreună cu prof. Marin Diaconu, cu titlul „Radu Stanca, Profil spiritual” (Fundatia Națională pentru Știință și Artă, București, 2015, 720 p.) dovedește peremptoriu că abjectul atac orientat, nu doar spre acest dialog, ci și împotriva cărților noastre consacrate lui Radu Stanca, are o miză murdară. În 1978 Ion Vartic i-a consacrat lui Radu Stanca un frumos prim eseu-monografic, intitulat „Radu Stanca, Poezie și teatru”, apărut la Editura Albatros. Este cartea căreia eu i-am scris prima consemnare de critică literară la 4 mai 1978 și i-am realizat la Sibiu o prezentare, însoțită de recitalul a 3 tineri actori din versurile poetului. Stăpân pe arhiva scriitorului, Vartic întârzie deja de decenii să dea așteptata ediție de „Opere”, mulțumindu-se în 45 de ani să realizeze doar două îngrijiri de carte, „Scrisori către Doti” din 2016 și „Negoțescu-Stanca, Un roman epistolar” (Ediție integrală, 2021, în colaborare cu Ion Cristescu), ambele publicate la Editura „Muzeul Literaturii Române” din București. Oare este suficient? Nicio mișcare la muzeul visat de Dorina Stanca, aflat tot în grija aceluiași moștenitor.

Atât timp cât arhiva Radu Stanca este sechestrată de nepotul din veri al scriitorului, care atacă înverșunat pe cei ce semnează studii la subiectul acesta, bineînțeles că cercetarea temei are de suferit. Opinia noastră este că stilul atacurilor vehemente nici nu poate fi al lui Ion Vartic, ci al consoartei sale la care se știe că a revenit în răstimpuri, ca să ia lecții de înveninare. Nu oricine are atâta otravă de risipit, fiți convinși!